

IOAN LEȘ
(coordonator)

DANIEL GHITĂ
(coordonator)

Verginel LOZNEANU
Adrian STOICA

Cristinel MURZEA
Alexandru SUCIU

(autori)

TRATAT
de drept procesual civil

Volumul I

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

IOAN LEȘ
(coordonator)

DANIEL GHITĂ
(coordonator)

Verginel LOZNEANU
Adrian STOICA

Cristinel MURZEA
Alexandru SUCIU

(autori)

TRATAT

de drept procesual civil

Volumul I

Principii și instituții generale • Judecata în fața primei instanțe

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2020-

Cuprins

CUVÂNT INTRODUCATIV LA EDIȚIA A II-A.....	5
PARTEA I. PRINCIPIILE ȘI INSTITUȚIILE GENERALE.....	7
CAPITOLUL I. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE PROCESULUI CIVIL.....	7
§1. Considerații preliminare.....	7
§2. Analiza principiilor fundamentale ale procesului civil.....	8
2.1. Îndatoriri privind primirea și soluționarea cererilor.....	9
2.2. Dreptul la judecarea cauzei în mod echitabil, într-un termen optim și previzibil.....	10
2.3. Principiul legalității.....	16
2.4. Principiul egalității părților în fața justiției.....	18
2.5. Principiul disponibilității.....	20
2.6. Obligațiile părților în desfășurarea procesului civil.....	22
2.7. Obligațiile terților în desfășurarea procesului.....	23
2.8. Buna-credință.....	23
2.9. Principiul dreptului la apărare.....	24
2.10. Principiul contradictorialității.....	28
2.11. Principiul oralității.....	30
2.12. Principiul nemijlocirii.....	31
2.13. Principiul publicității.....	32
2.14. Principiul folosirii limbii române în justiție.....	34
2.15. Principiul continuității.....	35
2.16. Respectarea principiilor fundamentale.....	37
2.17. Încercarea de împăcare a părților.....	37
2.18. Rolul judecătorului în aflarea adevărului.....	39
2.19. Respectul cuvenit justiției.....	41
2.20. Principiul gratuității justiției civile.....	41
CAPITOLUL II. PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL.....	47
§1. Scurte precizări introductiv.....	47
§2. Instanța de judecată.....	49
2.1. Aspecte introductive privind sistemul instanțelor de judecată din România.....	49
2.2. Compunerea și conducerea instanțelor judecătorești.....	50
2.3. Completele de judecată.....	53
2.4. Compartimentele auxiliare de specialitate din cadrul instanțelor și al parchetelor.....	55
2.5. Consiliul Superior al Magistraturii.....	58
2.6. Statutul judecătorilor și procurorilor.....	63
2.6.1. Considerații generale.....	63
2.6.2. Incompatibilități și interdicții.....	64
2.6.3. Admiterea în magistratură și formarea profesională inițială a judecătorilor și procurorilor.....	66
2.6.4. Judecătorii și procurorii stagiați.....	66

2.6.5. Numirea judecătorilor și procurorilor.....	69
2.6.6. Delegarea, detașarea și transferul magistraților	70
2.6.7. Suspensarea din funcție și încetarea funcției de judecător și procuror	71
2.6.8. Drepturile și îndatoririle judecătorilor și procurorilor	73
2.6.9. Răspunderea judecătorilor și procurorilor	78
2.7 Institutul Național al Magistraturii	81
§3. Părțile în procesul civil.....	85
3.1. Delimitări conceptuale privind noțiunea de „parte”	85
3.2. Coparticiparea procesuală și efectele sale asupra procesului civil	88
3.3. Condițiile pentru a fi parte în procesul civil.....	90
3.3.1. Scurte considerații prealabile	90
3.3.2. Capacitatea procesuală a părților.....	91
3.3.3. Justificarea unui interes	94
3.4. Drepturile și obligațiile părților în procesul civil.....	97
3.4.1. Precizări introductive	97
3.4.2. Drepturile procesuale ale părților	98
3.4.3. Obligațiile procesuale ale părților	98
§4. Terțele persoane în procesul civil	99
4.1. Generalități privind noțiunea de terțe persoane.....	99
4.2. Reguli esențiale privind condițiile generale de admisibilitate a participării terțelor persoane în procesul civil	101
4.2.1. Existența unui proces civil în curs de judecată	101
4.2.2. Existența unei legături de conexitate între cererea principală și cea de participare a terțului la activitatea judiciară	102
4.2.3. Interesul în cazul terțelor persoane.....	102
4.3. Formele de participare a terțelor persoane în procesul civil.....	103
4.3.1. Intervenția voluntară în procesul civil	103
4.3.1.2. Intervenția principală	104
4.3.1.2.1. Noțiune	104
4.3.1.2.2. Procedura de judecată.....	105
4.3.1.3. Intervenția accesorie	108
4.3.1.3.1. Noțiune	108
4.3.1.3.2. Procedura intervenției accesorii.....	109
4.3.2. Intervenția forțată	111
4.3.2.1. Noțiune și enumerarea cazurilor de intervenție forțată.....	111
4.3.2.2. Chemarea în judecată a altei persoane	111
4.3.2.2.1. Definirea și importanța instituției.....	111
4.3.2.2.2. Procedura de soluționare	112
4.3.2.3. Chemarea în garanție.....	115
4.3.2.3.1. Noțiune și importanță.....	115
4.3.2.3.2. Procedura chemării în garanție.....	117
4.3.2.4. Arătarea titularului dreptului	120
4.3.2.4.1. Noțiune și condiții de exercitare	120
4.3.2.4.2. Procedura de judecare a cererii	121
4.3.2.5. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane.....	123
4.3.2.5.1. Noțiune, forme și condiții	123
4.3.2.5.2. Procedura de judecată.....	125

§5. Reprezentarea părților în procesul civil.....	126
5.1. Noțiunea și formele reprezentării.....	126
5.2. Norme generale privind reprezentarea în justiție	128
5.3. Dispoziții speciale privind reprezentarea convențională	130
§6. Participarea procurorului în procesul civil	138
6.1. Considerații prealabile	138
6.2. Modalitățile de participare a procurorului în procesul civil.....	140
6.2.1. Exerțitarea acțiunii civile în cazurile prevăzute de lege	141
6.2.2. Modul de intervenție a procurorului în procesul civil	144
6.2.3. Exerțitarea căilor de atac de către procuror	146
6.2.4. Rolul procurorului în cadrul activității de executare silită	147
CAPITOLUL III. ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL CIVIL	149
1. Noțiunea și importanța acțiunii civile	149
2. Natura juridică a acțiunii civile. Dreptul la acțiune.....	150
2.1. Evoluția istorică a teoriilor afirmate	151
2.2. Unicitatea sau dualitatea dreptului la acțiune.....	153
3. Condițiile de exercitare a acțiunii civile	156
3.1. Considerații generale	156
3.2. Capacitatea procesuală de exercițiu	157
3.2.1. Generalități.....	157
3.2.2. Reprezentarea persoanelor fizice.....	157
3.2.3. Reprezentarea persoanelor juridice.....	157
3.2.4. Asistarea și autorizarea persoanelor fizice	159
3.2.5. Curatela specială	160
3.2.6. Sancțiunea lipsei capacității procesuale de exercițiu.....	161
3.3. Calitatea procesuală	161
3.3.1. Noțiunea de calitate procesuală.....	161
3.3.2. Justificarea calității procesuale	163
3.3.3. Legitimarea procesuală extraordinară.....	163
3.3.4. Transmisiunea calității procesuale	166
3.3.4.1. Transmisiunea legală a calității procesuale.....	166
3.3.4.2. Transmisiunea convențională a calității procesuale.....	167
3.3.5. Sancțiunea lipsei calității procesuale.....	169
4. Elementele acțiunii civile.....	172
4.1. Subiectele acțiunii civile	172
4.2. Obiectul acțiunii civile	172
4.3. Cauza acțiunii civile.....	173
5. Clasificarea acțiunilor civile	175
CAPITOLUL IV. COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI.....	181
§1. Noțiunea de „competență” și formele competenței	181
1.1. Noțiunea de „competență”	181
1.2. Formele competenței	184
§2. Competența generală a instanțelor judecătorești	186
2.1. Precizări preliminare	186
2.2. Jurisdicția constituțională.....	187
2.3. Competența în materie electorală.....	193
2.4. Competența în materie arbitrală	197

2.5. Competența notarului public.....	200
2.6. Competența în materia contenciosului administrativ	203
2.7. Competența în alte materii.....	207
§3. Competența jurisdicțională a instanțelor judecătorești.....	212
3.1. Precizări prealabile	212
3.2. Competența materială sau de atribuțiune a instanțelor judecătorești	213
3.2.1. Competența materială funcțională	214
3.2.2. Competența materială procesuală	219
3.2.3. Competența materială sau de atribuțiune a judecătorilor	220
3.2.4. Competența materială sau de atribuțiune a tribunalelor.....	225
3.2.5. Competența materială sau de atribuțiune a curților de apel	231
3.2.6. Competența materială sau de atribuțiune a Înaltei Curți de Casație și Justiție	236
3.3. Determinarea competenței după valoarea obiectului cererii introduse de instanță.....	242
3.4. Competența teritorială a instanțelor judecătorești	250
3.4.1. Precizări prealabile.....	250
3.4.2. Competența teritorială de drept comun sau generală.....	251
3.4.3. Competența teritorială alternativă	254
3.4.3.1. Pluralitatea de pârâți.....	254
3.4.3.2. Cazurile de competență teritorială alternativă prevăzute de art. 113 C. pr. civ.	257
3.4.3.3. Competența în materie de tutelă și familie	261
3.4.3.4. Competența în cererile în materie de asigurări	262
3.4.4. Competența teritorială exclusivă sau excepțională.....	262
3.4.5. Competența facultativă	268
3.4.6. Competența teritorială convențională.....	271
3.5. Competența de ordine publică și competența de ordine privată.....	273
§4. Întinderea competenței instanței sesizate	274
4.1. Precizări prealabile	274
4.2. Întinderea competenței instanței sesizate asupra apărărilor pârâtului	274
4.2.1. Regula „judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției”	274
4.2.2. Chestiunile prejudiciale.....	275
4.2.3. Competența instanței în privința incidentelor procedurale.....	278
4.3. Prorogarea competenței instanței sesizate.....	279
4.3.1. Precizări prealabile.....	279
4.3.2. Prorogarea legală.....	280
4.3.3. Prorogarea judecătorească	283
4.3.4. Prorogarea convențională (voluntară).....	284
§5. Incidente procedurale privitoare la competența instanței	285
5.1. Precizări prealabile	285
5.2. Excepția de necompetență	285
5.3. Conflictul de competență	294
5.4. Litispendența și conexitatea.....	298
5.5. Strămutarea proceselor.....	301
5.6. Delegarea instanței	305

CAPITOLUL V. ACTELE DE PROCEDURĂ	306
§1. Noțiune	306
§2. Condițiile generale ale actelor de procedură	307
2.1. Precizări prealabile	307
2.2. Determinarea condițiilor generale ale actelor de procedură	308
§3. Clasificarea actelor de procedură	315
3.1. Precizări prealabile	315
3.2. Principalele categorii de acte de procedură	315
§4. Cererile	317
4.1. Noțiune	317
4.2. Condițiile generale de validitate a cererilor	318
§5. Citarea părților și comunicarea actelor de procedură	325
5.1. Precizări prealabile	325
5.2. Citația	327
5.3. Termenul în care trebuie înmănată citația	331
5.4. Procedura de înmănare a citației	333
5.4.1. Organe competente și modalități de comunicare	333
5.4.2. Locul citării	335
5.4.2.1. Citarea statului	335
5.4.2.2. Citarea unităților administrativ-teritoriale și a celorlalte persoane juridice de drept public	336
5.4.2.3. Citarea persoanelor juridice de drept privat și a altor entități	336
5.4.2.4. Citarea persoanelor fizice	338
5.4.3. Procedura de comunicare	341
5.4.4. Situații procedurale particulare	344
5.4.5. Termenul în cunoștință	349
CAPITOLUL VI. TERMENELE DE PROCEDURĂ	351
§1. Noțiunea și rolul termenelor de procedură	351
1.1. Noțiunea de „termen procedural”	351
1.2. Rolul termenelor procedurale	352
§2. Clasificarea termenelor de procedură	353
§3. Durata termenelor de procedură	355
§4. Calcularea termenelor de procedură	362
CAPITOLUL VII. SANȚIUNILE PROCEDURALE	366
§1. Semnificația sancțiunilor procedurale în materie civilă	366
1.1. Conceptul de „sancțiune procedurală”	366
1.2. Semnificația procedurală a sancțiunilor	367
§2. Determinarea sancțiunilor procedurale	367
§3. Nulitatea actelor de procedură	369
3.1. Noțiunea de „nulitate procedurală”	369
3.2. Clasificarea nulităților procedurale	371
3.2.1. Precizări prealabile	371
3.2.2. Nulitățile absolute și nulitățile relative	371
3.2.3. Nulitățile exprese și nulitățile virtuale	374
3.2.4. Nulitățile proprii și nulitățile derivate	375

3.2.5. Nulitățile intrinseci și nulitățile extrinseci.....	376
3.2.6. Nulitățile totale și nulitățile parțiale	376
3.2.7. Nulitățile de drept și nulitățile judiciare	376
3.2.8. Nulitățile condiționate și nulitățile necondiționate.....	377
3.3. Condițiile generale ale nulității	378
3.3.1. Precizări prealabile.....	378
3.3.2. Nesocotirea dispozițiilor legale privitoare la desfășurarea procesului civil.....	379
3.3.3. Producerea unei vătămări.....	379
3.3.4. Imposibilitatea înlăturării vătămării în alt mod decât prin anularea actului	381
3.3.5. Valorificarea nulităților în procesul civil	382
3.3.6. Regularizarea actelor de procedură	387
3.3.7. Efectele nulității în procesul civil	390
§4. Decăderea	392
4.1. Noțiunea și importanța decăderii	392
4.2. Condițiile de existență ale decăderii	395
4.2.1. Precizări preliminare.....	395
4.2.2. Existența unui termen imperativ care să impună obligația exercitării dreptului înăuntrul aceluia termen.....	395
4.2.3. Neexercitarea dreptului procedural înăuntrul termenului prevăzut de lege sau stabilit de judecător	397
4.2.4. Inexistența unei derogări exprese de la sancțiunea decăderii.....	397
4.3. Invocarea și constatarea decăderii.....	400
4.4. Efectele decăderii	402
§5. Perimarea procesului civil.....	404
5.1. Determinarea conceptului și justificarea instituției.....	404
5.2. Scurtă privire istorică asupra instituției.....	406
5.3. Condițiile perimării.....	406
5.3.1. Precizări prealabile.....	406
5.3.2. Încetarea instanței cu o cerere care implică desfășurarea unei activități judiciare de fond sau de soluționare a căilor legale de atac.....	407
5.3.3. Rămânerea cauzei în nelucrare timp de 6 luni.....	408
5.3.4. Rămânerea cauzei în nelucrare să fie determinată de culpa părții	413
5.4. Procedura perimării	415
5.5. Soluțiile pronunțate asupra perimării.....	417
5.6. Efectele perimării.....	418
5.7. Perimarea instanței	421
§6. Amenzile judiciare	422
6.1. Noțiunea și importanța amenzilor judiciare	422
6.2. Principalele cazuri de aplicare a sancțiunii	423
6.3. Obligarea la despăgubiri.....	427
6.4. Procedura de aplicare a amenzilor judiciare	428
CAPITOLUL VIII. CHELTUIELILE DE JUDECATĂ.....	430
§1. Natura juridică și funcția cheltuielilor de judecată.....	430
§2. Compunerea cheltuielilor de judecată	432

2.1. Precizări prealabile	432
2.2. Taxele judiciare de timbru.....	433
2.3. Onorariile experților	444
2.4. Onorariile avocaților	444
§3. Procedura de acordare a cheltuielilor de judecată	447
§4. Acordarea cheltuielilor de judecată în situații speciale	451
PARTEA A II-A. JUDECATA ÎN FAȚA PRIMEI INSTANȚE.....	455
CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA JUDECĂȚII ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ.....	455
CAPITOLUL II. SESIZAREA INSTANȚEI DE JUDECATĂ	457
§1. Dreptul de a sesiza instanța de judecată	457
§2. Proceduri prealabile sesizării instanței	458
2.1. Aspecte generale.....	458
2.2. Regimul juridic al procedurii prealabile.....	459
2.3. Procedura prealabilă administrativă reglementată în Legea nr. 554/2004	460
2.4. Somația în procedura ordonanței de plată - procedură prealabilă obligatorie	461
2.5. Verificarea prealabilă a evidențelor succesoriale prevăzute de Codul civil reglementată de art. 193 alin. (3) NCPC	461
§3. Cererea de chemare în judecată	464
3.1. Noțiunea și importanța cererii de chemare în judecată	464
3.2. Conținutul cererii de chemare în judecată	465
3.3. Condiții speciale pentru anumite cereri de chemare în judecată	473
3.4. Sancțiuni aplicabile în cazul lipsei elementelor cererii de chemare în judecată	473
3.5. Înregistrarea, verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată.....	475
3.6. Fixarea primului termen de judecată și pregătirea judecății	484
3.7. Reprezentarea judiciară a părților în caz de coparticipare procesuală	487
3.7.1. Noțiune și reglementare.....	487
3.7.2. Calitatea mandatarului și dovada mandatului	487
3.7.3. Numirea unui curator special	488
3.8. Măsuri pentru pregătirea judecății.....	488
3.9. Modificarea cererii de chemare în judecată.....	489
3.9.1. Formele modificării cererii de chemare în judecată	489
3.9.2. Modificarea cererii de chemare în judecată la primul termen la care este legal citat	489
3.9.3. Modificarea cererii de chemare în judecată cu acordul expres al tuturor părților.....	491
3.9.4. „Modificarea” cererilor în tot cursul judecății procesului fără acordul părților	493
3.10. Efectele cererii de chemare în judecată	494

§4. Întâmpinarea	496
4.1. Noțiunea și importanța întâmpinării	496
4.2. Conținutul întâmpinării	497
4.3. Comunicarea întâmpinării	499
4.4. Obligatoritatea întâmpinării și sancțiunea nedepunerii întâmpinării.....	500
§5. Cererea reconvențională.....	502
5.1. Noțiunea și importanța cererii reconvenționale	502
5.2. Natura juridică și caracterele cererii reconvenționale	504
5.3. Condițiile de admisibilitate ale cererii reconvenționale	505
5.4. Reguli specifice aplicabile cererii reconvenționale.....	507
5.5. Judecata cererii reconvenționale.....	511
5.6. Situațiile în care nu este posibilă disjungerea cererii reconvenționale.....	512
CAPITOLUL III. JUDECATA.....	514
<i>Secțiunea I. Principii generale privitoare la desfășurarea ședinței de judecată ...</i>	<i>514</i>
§1. Scopul judecării procesului.....	514
§2. Locul judecării procesului	514
§3. Desfășurarea procesului în ședință publică	515
§4. Continuitatea instanței	516
§5. Ordinea judecării proceselor	517
§6. Atribuțiile președintelui completului de judecată. Poliția ședinței de judecată.	518
§7. Verificări privind prezentarea părților.....	522
§8. Măsuri care pot fi dispuse în dosare după verificări privind prezentarea părților.....	522
§9. Discutarea cererilor și excepțiilor.....	528
§10. Folosirea traducătorului și interpretului	528
§11. Ascultarea minorilor	529
§12. Prezența personală a părților în vederea soluționării amiabile a litigiului.....	529
§13. Preschimbarea termenului.....	532
§14. Notele de ședință	534
§15. Încheierea de ședință.....	536
15.1. Noțiune și importanță.....	536
15.2. Clasificarea încheierilor de ședință.....	536
15.3. Obligatoritatea încheierii de ședință.....	538
15.4. Conținutul încheierii de ședință.....	539
15.5. Reguli aplicabile încheierilor de ședință.....	542
<i>Secțiunea a II-a. Cercetarea procesului .....</i>	<i>544</i>
§1. Scopul și conținutul cercetării procesului	544
§2. Estimarea duratei cercetării procesului.....	545
2.1. Obligația judecătorului de a estima durata cercetării procesului	545
2.2. Criterii de estimare a duratei cercetării	546
2.3. Reconsiderarea duratei estimate pentru cercetarea procesului.....	548
§3. Alegerea procedurii de administrare a probelor	549
§4. Locul cercetării procesului	550

§5. Asigurarea celerității.....	551
§6. Suspendarea judecării cauzei.....	552
§7. Împrejurări care pun capăt procesului în cursul cercetării procesului.....	553
§8. Terminarea cercetării procesului.....	554
<i>Secțiunea a III-a. Excepțiile procesuale</i>	556
§1. Noțiunea și importanța excepțiilor procesuale.....	556
§2. Natura excepțiilor procesuale	559
§3. Clasificarea excepțiilor procesuale	559
§4. Invocarea și procedura de soluționare a excepțiilor procesuale	563
4.1. Invocarea excepțiilor procesuale	563
4.2. Ordinea de soluționare a excepțiilor procesuale	568
§5. Soluțiile instanței asupra excepțiilor procesuale	572
§6. Principalele excepții de procedură.....	574
6.1. Despre necesitatea analizei unor excepții în cuprinsul acestui capitol.....	574
6.2. Excepția de litispendență	574
6.2.1. Noțiune	574
6.2.2. Condițiile litispendenței.....	575
6.2.3. Procedura de soluționare a excepției de litispendență.....	576
6.3. Excepția de conexitate	577
6.3.1. Noțiune	577
6.3.2. Condițiile conexității	577
6.3.3. Procedura de soluționare a excepției de conexitate.....	578
6.4. Excepția autorității lucrului judecat	579
6.4.1. Noțiune și caracterele excepției.....	579
6.4.2. Regimul juridic al excepției autorității de lucru judecat	580
6.4.3. Modul de soluționare al excepției autorității de lucru judecat	581
<i>Secțiunea a IV-a. Administrarea probelor în procesul civil</i>	581
4. Noțiuni introductive	581
4.1. Definiția probei.....	581
4.2. Clasificarea probelor	586
4.3. Aplicarea în timp și spațiu a normelor juridice privind probele.....	587
4.4. Subiectul, obiectul și sarcina probei	589
4.5. Sarcina probei.....	592
4.6. Condiții generale de admisibilitate a probelor.....	594
4.7. Reguli generale privind propunerea, încuviințarea și administrarea probelor	596
4.8. Aprecierea probelor în procesul civil.....	599
4.9. Asigurarea dovezilor	600
4.9.1. Proba prin înscrisuri.....	601
4.9.1.1. Noțiuni generale.....	601
4.9.1.2. Înscrisul autentic.....	605
4.9.1.3. Înscrisul sub semnătură privată	609
4.9.1.4. Prezumția de liberațiune a debitorului.....	614
4.9.1.5. Registrele și hârtiile domestice	615
4.9.1.6. Începutul de dovadă scrisă	615
4.9.1.7. Registrele profesioniștilor	616
4.9.1.8. Înscrisurile pe suport informatic.....	617

4.9.1.9. Înscrișul în formă electronică	618
4.9.1.10. Alte categorii de înscrișuri	619
4.9.1.11. Administrarea probei cu înscrișuri	620
4.9.1.12. Procedura verificării înscrișurilor sub semnătură privată	622
4.9.1.13. Procedura falsului	623
4.9.2. Proba cu martori	625
4.9.2.1. Noțiuni generale	625
4.9.2.2. Administrarea probei cu martori.....	630
4.9.3. Prezumțiile	635
4.9.4. Proba cu rapoarte de expertiză	637
4.9.5. Mijloacele materiale de probă	643
4.9.6. Cercetarea la fața locului	645
4.9.7. Mărturisirea	647
4.9.8. Administrarea probelor de către avocați	652
<i>Secțiunea a V-a. Incidente în desfășurarea normală a procesului</i>	656
§1. Precizări prealabile.....	656
§2. Actele de dispoziție ale părților.....	656
2.1. Precizări prealabile	656
2.2. Renunțarea reclamantului	657
2.2.1. Renunțarea la judecata	657
2.2.2. Renunțarea la drept.....	662
2.2.3. Achiesarea	664
2.2.4. Tranzacția judiciară.....	669
§3. Suspendarea procesului civil.....	675
3.1. Noțiunea și formele suspendării	675
3.2. Suspendarea voluntară.....	676
3.3. Suspendarea de drept	679
3.4. Suspendarea facultativă	682
3.5. Procedura și efectele suspendării.....	685
3.6. Reluarea judecării procesului.....	686
<i>Secțiunea a VI-a. Dezbaterile în fond a procesului</i>	688
§1. Noțiune și obiect	688
§2. Chestiuni prealabile dezbaterilor în fond.....	689
§3. Completarea sau refacerea unor probe	690
§4. Deschiderea dezbaterilor în fond	690
§5. Închiderea dezbaterilor în fond.....	692
<i>Secțiunea a VII-a. Deliberarea și pronunțarea hotărârii judecătorești</i>	692
§1. Considerații prealabile	692
§2. Deliberarea	692
§3. Întocmirea și cuprinsul minutei	696
§4. Pronunțarea hotărârii	700
CAPITOLUL IV. HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ	702
§1. Noțiunea și importanța hotărârii judecătorești.....	702
§2. Natura juridică a hotărârii judecătorești	703
§3. Clasificarea hotărârilor judecătorești.....	705
§4. Conținutul hotărârii	707
4.1. Precizări generale.....	707

4.2. Practicaua	708
4.3. Motivele de fapt și de drept	709
4.4. Dispozitivul.....	713
§5. Redactarea și comunicarea hotărârii	717
§6. Efectele hotărârii judecătorești	721
6.1. Noțiune și enumerare	721
6.2. Dezinvestirea instanței.....	721
6.3. Autoritatea de lucru judecat.....	722
6.3.1. Funcțiile lucrului judecat.....	722
6.3.2. Hotărâri judecătorești care se bucură de autoritatea lucrului judecat	723
6.3.3. Partea din hotărâre care dobândește autoritate de lucru judecat	725
6.3.4. Momentul dobândirii autorității lucrului judecat	729
6.3.5. Puterea executorie	729
6.3.6. Forța probantă	730
6.3.7. Obligativitatea și opozabilitatea hotărârii	730
6.3.8. Alte efecte procedurale	731
6.4. Hotărâri cu termen de grație.....	732
6.5. Executarea provizorie	735
6.5.1. Forme.....	735
6.5.2. Execuția provizorie de drept	735
6.5.3. Execuția provizorie judecătorească	736
6.5.4. Suspendarea executării provizorii	738
§7. Îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârilor judecătorești	739
7.1. Precizări generale	739
7.2. Îndreptarea erorilor materiale	739
7.3. Lămurirea hotărârii și înlăturarea dispozițiilor contradictorii	743
7.4. Completarea hotărârii	745

Cuvânt introductiv la ediția a II-a

Lucrarea de față continuă abordările realizate în anul 2014, perioadă în care a văzut lumina tiparului prima ediție a Tratatului nostru de drept procesual civil. Spre deosebire de ediția precedentă cea actuală a eliminat o parte din abordările extrem de teoretice, cum sunt cele privitoare la jurisdicție, la procesul civil și la dreptul procesual civil. În același timp, cercul autorilor a fost lărgit, în mod semnificativ, prin contribuțiile altor teoreticieni și practicieni ai dreptului, respectiv a unor colegi din centrele universitare București, Constanța, Craiova, Pitești și Tg. Mureș.

Prima ediție a Tratatului a apărut la numai un an de la intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, fapt pentru care și unele dintre evaluările și opțiunile noastre procesuale putea fi privite cu anumite rezerve. Fără îndoială că noul Cod de procedură civilă a fost receptat, de către o parte a doctrinei, cu mult entuziasm, dar și cu unele rezerve ce au fost exprimate de autori de prestigiu în materie procedurală.

Promovarea unui nou cod de procedură civilă a fost legitimată și în România, la fel ca și în Franța, de faptul că legislația noastră procesuală anterioară data din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În Franța, un nou Cod de procedură civilă a fost adoptat în anul 1975, respectiv în urmă cu aproape o jumătate de secol, iar în România acest lucru s-a realizat de-abia în anul 2010. Iată că francezii au realizat deja o anumită performanță, a unui cod care a durat aproape cinci decenii și care poate se va apropia, din acest punct de vedere, de soarta codului civil și a codului de procedură civilă, adoptate la debutul secolului al XIX-lea. Ambele au marcat destinul legislativ al multor națiuni nu doar din Europa, ci și de pe alte continente (America Latină, Canada, Africa și Asia, și chiar și America de Nord – Louisiana).

În prima ediție făceam referire la aserțiunile unui mare procedurist francez, S. Guinchard, care observa că în țara sa marile codificări în materie procedurală au apărut la un interval de cca. 130-140 de ani, astfel că o viitoare „mare reformă n-ar trebui să intervină decât spre anii 2100” (citată în prima ediție, *apud* Nouveau Code de procédure civile, Dalloz, Paris 1999, p. 4).

Asemenea constatări ne determină să ne întrebăm unde ne situăm noi românii la sfârșitul celui de-al doilea deceniu al mileniului III? Răspunsul este unul relativ simplu. Iar din acest punct de vedere socotim că noi ne aflăm încă în perioada de consolidare a edificiului procedural pe care ni l-am dorit și ni-l dorim unul solid, coerent și durabil. Astfel cum am subliniat și în prima ediție a Tratatului noul Cod a suferit deja modificări substanțiale chiar înainte de intrarea sa în vigoare. Dar lucrurile nu s-au oprit aici, așa cum adeseori, este firesc căci mobilitatea relațiilor sociale determină și modificări normative importante.

Unele dintre modificările importante ale noului Cod de procedură civilă sunt și cele statuate prin Legea nr. 310/2018, iar autorii au realizat o exegeză adecvată a acestora. Noile modificări normative au fost necesare ca urmare a unor decizii de neconstituționalitate pronunțate în perioada parcursă de la modificările precedente. Legiuitorul nu s-a limitat însă la aceste importante modificări, ci a promovat și unele „ameliorări” normative, care, în fapt, au condus și la unele reconsiderări sau chiar reveniri la soluțiile anterioare (renunțarea la procedura de filtrare a recursurilor, regândirea competenței materiale, în special a judecătorilor și a instanței supreme, renunțarea la

dezbateră cauzelor în camera de consiliu etc.), ceea ce este de natură să fragilizeze stabilitatea legislației noastre procesuale.

De la apariția primei ediții a Tratatului a apărut o jurisprudență extrem de bogată și foarte semnificativă în privința modului de aplicare a prevederilor noului Cod de procedură civilă, dar și o doctrină abundentă. Autorii prezentului Tratat au realizat propriile lor exegeze și în considerarea jurisprudenței și doctrinei la care ne-am referit. În același timp, autorii au valorificat și în cuprinsul lucrării de față unele dintre cercetările lor anterioare și care au fost reflectate în diferite articole publicate în revistele de specialitate, în cursuri, monografii, comentarii sau tratate.

Reperle introductive de față nu pot face abstracție și de o realitate procedurală incontestabilă, anume că lumea juridică este într-o continuă mișcare, iar după adoptarea codului nostru de procedură civilă au apărut legislații noi chiar în țări care ne-au influențat, într-o anumită măsură, în procesul de elaborare a noii noastre legislații procesuale (Codul de procedură civilă portughez, adoptat prin Legea nr. 41/2013, intrat în vigoare la data de 1 septembrie 2013 și Codul de procedură civilă a provinciei canadiene Quebec, intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2016).

Autorii sunt încredințați că și noua ediție va deveni un instrument util nu doar pentru teoreticienii dreptului, ci și pentru practicieni – judecători, procurori, avocați, executori judecătorești și mediatori –, dar și pentru studenții facultăților de drept, care se pregătesc pentru îmbrățișarea unei cariere juridice.

Prof. univ. dr. h.c. **Ioan Leș**

Prof. univ. dr. **Daniel Ghiță**

Partea I

PRINCIPIILE ȘI INSTITUȚIILE GENERALE

Capitolul I

Principiile fundamentale ale procesului civil

§1. Considerații preliminare

Procesul civil reprezintă un mecanism judiciar deosebit de complex care de-a lungul timpului a cunoscut diferite denumiri sau forme regulamentare.

Pornind de la procesul civil derulat în perioada romană, care s-a desfășurat și evoluat sub incidența a trei tipuri de proceduri – *legis actiones* (acțiunile legilor), *actiones per formulas* (procedura formulară) și *cognitio extra ordinem* (procedura extra ordinară)¹, ajungem să discutăm în zilele noastre despre o noțiune modernă, purtând denumirea de proces echitabil². Acest concept novator are o dublă adecvație, atât în materie civilă, cât și în cea penală.

Nu ne vom referi la cea corespunzătoare materiei penale însă, în materie civilă, evoluția conceptului de proces echitabil se află în strânsă legătură cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și are ca primă referință cauza³ *Golder c. Marea Britanie din 21 februarie 1975*, iar ultima, o reprezintă cauza⁴ *Hornsby c. Greciei din 19 martie 1997*. După aceste două hotărâri reprezentative, putem discuta despre un proces civil europeanizat, compus din două faze: judecata și executarea silită.

Din acest punct de vedere, în studiul dreptului procesual civil modern, prevederile Convenției⁵ europene a drepturilor omului, dar și jurisprudența Curții Europe a

---

¹ B. Schmidlin, C.A. Cannata, *Drept privat roman*, ed. a 2-a, Ed. Payot, Lausanne, dar și pe <https://m.monografias.com>.

² C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, Vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 398-571; R. Chiriță, *Dreptul la un proces echitabil*, Ed. Universul Juridic, București, 2008; S. Guinchard, C.S. Delicostopoulos ș.a., *Droit processuel. Droit compare du proces equitable*, 4-emme edition, Ed. Dalloz, Paris, 407-940.

³ *hudoc.echr.coe.int*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Convenția a fost semnată la 4 noiembrie 1950, la Roma și a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat acest document cu caracter internațional la data de 20 iunie 1994, deschizând calea petițiilor individuale în fața Curții europene de justiție din partea persoanelor fizice și juridice române. Pentru aspecte doctrinare privind pretensivitatea Convenției europene a drepturilor omului, a se vedea: C. Bîrsan, *op. cit.*, C. Turianu, *Contribuții jurisprudențiale la clarificarea conținutului prevederilor art. 6 paragraful 1, fraza 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a*

Drepturilor Omului, au o contribuție semnificativă. Țările membre ale Consiliului¹ Europei au obligația să respecte atât cadrul juridic stabilit de către Convenție, cât și jurisprudența Curții. De aceea, principiile înscrise în Convenția europeană au orientat în mod decisiv actuala legislație procesual civilă.

Astfel și principiile procedurii judiciare civile actuale sunt mult mai elaborate, iar cea mai relevantă sursă a lor o constituie art. 6 al Convenției europene. Aceste principii constituie mai cu seamă garanții² pe care statul trebuie să le pună la dispoziția actorilor sistemului judiciar sau al justițiabililor, motiv pentru care am putea aminti despre: garanțiile unui proces echitabil sau garanții privitoare la desfășurarea procesului.

În actuala reglementare procesual civilă, aceste garanții sunt înfățișate sub forma principiilor fundamentale specifice procesului civil, statuate în conținutul art. 5-23 din Noul Cod de procedură civilă. Trebuie să precizăm faptul că unii autori³ tratează principiile sistemului judiciar din România, ca reguli distincte de cele stabilite în conținutul principiilor procedurilor judiciare.

De asemenea, trebuie amintit faptul că ultimele modificări în materia codurilor de procedură civilă din Franța (2015) și respectiv, Canada, pentru provincia Quebec (2018), ilustrează și existența unor reguli procedurale aplicabile metodelor alternative de soluționare a litigiilor (medierea și arbitrajul).

Revenind asupra legislației noastre, din punct de vedere didactic, principiile fundamentale au un aport la înțelegerea și interpretarea exactă a normelor corespunzătoare unei proceduri, în cazul nostru a procedurii civile.

Sub aspect practic, principiile fundamentale contribuie la interpretarea corectă a unor dispoziții neclare, dar și la completarea lor, pentru constituirea unei practici judiciare unitare.

De aceea, sursele acestor principii sunt deosebit de vaste, pornind de la cele mai importante documente internaționale – Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – și, ajungând până în legislația internă, mai precis, Constituția sau Legea nr. 304/2004, privind organizarea judiciară.

§2. Analiza principiilor fundamentale ale procesului civil

Precizăm de la bun început că forma inițială a Codului de procedură civilă de la 1865, nu a avut în vedere reglementarea unor astfel de principii fundamentale corespunzătoare procesului civil. Evoluția percepției acestei activități jurisdicționale, relevantă

---

*libertăților fundamentale, referitoare la cerința soluționării litigiilor „într-un termen rezonabil”, în Dreptul nr. 9/2000, pp. 158-160; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, vol. I, pp. 466-494, R.H. Radu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Note de curs*, Ed. Universul Juridic, București, 2018; L.-E. Pettiti, E. Decaux, P.-H. Imbert, *La convention europeenne des droits de l'homme. Commentaire article par article*, 2-emme edition, Ed. Dalloz, Paris, 1999; F. Moderne, *La convention europeenne des droits de l'Homme*, 3-e edition, Ed. Dalloz, Paris, 2012.*

¹ Este o organizație internațională, interguvernamentală și regională, care a luat naștere la 5 mai 1949 și în acest moment reunește un număr de 47 de state membre ale Uniunii Europene, precum și alte state din centrul și estul Europei. Pentru mai multe amănunte, a se vedea: <https://www.coe.int>.

² C. Bîrsan, *op. cit.*, pp. 455-571.

³ A. Stoica, *Acțiunea civilă în sistemul de drept judiciar privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 23-90.

în documente cu caracter internațional ori în jurisprudența CEDO, a determinat legiuitorul intern să includă în conținutul Noului Cod de procedură civilă o serie de prevederi cu o justificare logică și socială care statuează întocmai aceste principii călăuzitoare.

Eficiența epistemică a acestor principii călăuzitoare ale procesului civil este fără îndoială confirmată de percepția actuală a tuturor celor implicați sau interesați de derularea acestei activități jurisdicționale.

Este bine de precizat faptul că dintre aceste reguli esențiale, doar principiul disponibilității are o incidență specifică procesului civil, celelalte principii, cum ar fi principiul aflării adevărului, principiul oralității, principiul continuității etc., sunt principii comune tuturor celorlalte proceduri jurisdicționale, pe când principiul legalității, grevează orice activitate publică și cu precădere sistemul de drept al unei democrații.

De aceea, Noul Cod de procedură civilă, în conținutul art. 5-23, statuează aceste principii fundamentale însă, ordinea lor nu reprezintă echivalentul importanței fiecăruia pentru procesul civil. De asemenea, cu titlu particular este util de amintit faptul că art. 6 din NCPC, cu denumirea marginală „Dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil”, transpune *in terminis*, tezele de debut ale dispozițiilor alin. (1), din art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Totodată, chiar dacă nu se bucură de o reglementare *expressis verbis*, am considerat deosebit de util să includem printre aceste reguli esențiale ale procesului civil și principiul gratuității justiției civile, care practic asigură asistența judiciară a persoanelor care dovedesc că nu pot să facă față cheltuielilor pe care le presupune declanșarea și susținerea unui proces civil, fără a primejdui propria lor întreținere sau a familiilor lor.

Prin urmare, am putea considera că ordinea de reglementare a principiilor fundamentale capătă un caracter relativ și în pofida aspectelor evidente relatate anterior, analiza lor se va face, în continuare, în ordinea reglementării prevăzută de Noul Cod de procedură civilă.

2.1. Îndatoriri privind primirea și soluționarea cererilor

Articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, creează statelor aderante la acest document internațional, obligația de a garanta cetățenilor săi dreptul efectiv și concret de a se adresa unei instanțe cu orice tip de acțiune care vizează un drept sau o obligație de natură civilă. De asemenea, o obligație statală asemănătoare o regăsim și în art. 13 din aceeași Convenție. Cu denumire marginală „Dreptul la un remediu efectiv”, textul convențional oferă posibilitatea oricărei persoane ale căror drepturi și libertăți recunoscute de Convenție, au fost încălcate, să aibă garanția dreptului de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-a datorat unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

În aceste circumstanțe normative, prevederile Noului Cod de procedură civilă determină în dreptul nostru intern îndatoriri deosebit de importante în sarcina judecătorului, cu precădere în privința primirii și soluționării cererilor. Aceste îndatoriri sunt statuate în conținutul art. 5 NCPC. Prima îndatorire reglementată de textul legal, are ca obiect primirea și soluționarea tuturor cererilor de competența instanței, potrivit legii.

În cuprinsul *Comentariilor noului Cod de procedură civilă*, domnul profesor I. Leș, a apreciat că statuarea normativă a obligației menționate poate fi discutabilă. Dânsul a remarcat că o atare îndatorire este inerentă statutului de judecător, ea fiind însă implicată și de principiul legalității și de cel al dreptului la un proces echitabil¹.

¹ A se vedea I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 7.